

Veel gebruikte teksten

Voor - Na - of Tegen het Millenium? Sommige theologen onderwijzen dat er geen letterlijke duizendjarige regering van Christus op planeet Aarde zal zijn. Anderen onderwijzen dat de Kerk in macht en invloed zal groeien, wellicht over duizend of tienduizend jaar en miljarden mensen bekeert en moraal en vrede brengt op onze planeet, voordat Christus terugkeert om Zijn uiteindelijke oordeel uit te voeren. Deze leerstelling noemt postmillennialisme. Het Millennium beweert dat de heiligen samen met Jezus duizend jaar op planeet Aarde zullen regeren. (1 Tessalonicenzen 4:16) Oprechte Christenen, die nog leven bij de terugkomst van Christus zullen veranderd worden van sterfelijkheid in onsterfelijkheid. *Zie, ik deel u een geheimis mede. Allen zullen wij niet ontslapen, maar allen zullen wij veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, bij de laatste bazuin, want de bazuin zal klinken en de doden zullen onvergankelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden. Want dit vergankelijke moet onvergankelijkheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen.* (1 Korintiërs 15:51-53). Verrezen Christenen zullen hun heerschappij met Christus beginnen op planeet Aarde. (Openbaring 20:6)

De tijd zal komen dat alle volken de ware God zullen kennen. *Men zal geen kwaad doen noch verderf stichten op gans mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van kennis des HEREN, zoals de wateren de bodem der zee bedekken.* (Jesaja 11:9)

Gods Koninkrijk zal op planeet Aarde regeren. Jeruzalem zal de hoofdstad van de wereld zijn! Let U op deze inspirerende profetie: *Zo zegt de HERE: Ik keer weder tot Sion en Ik woon binnen Jeruzalem; Jeruzalem zal de stad der trouw, en de berg van de HERE der heerscharen zal de berg der heiligheid genoemd word.* (Zacharia 8:3) Trouwe Christenen zullen Jezus Christus dienen als koningen en priesters **hier op Aarde** - niet in de hemel, zoals velen onjuist onderwijzen!

Na de duizend jaar zal Satan, de duivel, vrijgelaten worden om de volken voor de laatste keer te misleiden. Degenen, die deze misleider volgen zullen vernietigd worden door vuur vanuit de hemel. (Openbaring 20:9) Satan en zijn demonen zullen in de vuurpoel geworpen worden. (Matteüs 25:41) Dan zal het Boek des Levens voor miljarden mensen voor de eerste keer geopend worden, tijdens het Oordeel van de Witte Troon. Dit is de tijd van de **tweede opstanding** de periode van oordeel wanneer aan alle mensen, die nooit de echte kans hadden tot behoud (verg. 2 Korintiërs 4:4), die kans gegeven wordt.

Na Rome en de Beesten komt tenslotte de *Draak* aan de beurt. Hij behoort tot de geestelijke wereld, maar hij was het niettemin, die de historische machten in beweging zette. In hfdst. 12 zagen wij, dat hij door de mensgeworden Zoon Gods principieel overwonnen was; het was immers op bevel van de ten hemel gestegen Christus, dat Michael hem uit de hemel op aarde neerwierp. Sinds die tijd oefende hij op aarde nog een zekere macht uit, door de mensen (met behulp van de Beesten) te verleiden en de gelovigen (Kerk) te vervolgen, maar voor degenen, die het Lam volgden, had zijn heerschappij opgehouden te bestaan. Johannes beschrijft nogmaals de nederlaag van de Draak voor ogen om te eindigen met zijn definitieve vernietiging.

Een engel maakt de Draak onschadelijk, 20, 1-5

1. Het lijkt vreemd, dat een engel voldoende is om de Draak te overmeesteren, terwijl de Beesten door Christus zelf overwonnen worden. Dit laatste is niet helemaal juist; want in 19:20 wordt niet gezegd, door wie de Beesten gegrepen werden. Wel was het Christus persoonlijk, die tegen de goddeloze mensen optrad (19, 21), omdat Hij hen oordeelde door het zwaard van zijn woord (het Evangelie), dat op de Satan niet de minste invloed beef t. Trouwens, wanneer een engel uit de Hemel neerdaalt, dan is het zonder twijfel door de macht van Christus, dat hij de Draak overwint. Waarom de engel de sleutel van de afgrond en een grate keten draagt, is uit het volgende duidelijk.
2. - De overmeestering van de Draak, die hier door een ongenoemde engel geschiedt, valt samen met de nederlaag, welke hem in hfdst. 12 door Michael werd toegebracht. Zij is ook identiek met het boeien van de sterke, waarover Jesus spreekt in Mt. 12:29; Lc. 11:21. Daarmee wordt dus bedoeld de relatieve machteloosheid van de Satan, welke begon met Christus' hemelvaart. De duizend jaar vormen een rond getal om een lang tijdvak aan te duiden, in dit geval vanaf Christus' hemelvaart tot aan het einde van de tijden. Dat is althans de opvatting die de Rooms katholieke interpretatie voorhoudt. Terwijl over de Beesten en over Babylon met een begrijpelijke reserve wordt geschreven, wordt de identiteit van de Draak zo duidelijk mogelijk onthuld. Het is de oude slang, die in het Paradijs de eerste mens misleide en zo de oorzaak werd van alle kwaad (Gen. 3; // Johannes. 8:44: Uw vader is de duivel, en u doet maar al te graag wat uw vader wil. Hij is vanaf het begin een moordenaar geweest. Hij hoort niet bij de waarheid, omdat er geen waarheid in hem is. Wanneer hij liegt, spreekt hij zoals hij is: een aartsleugenaar, de vader van de leugen). Hij is de duivel (d.i. aanklager) en de Satan (d.i. Tegenstander).
3. De afgrond wordt beschouwd als de oorsprong van alle kwaad. Het Beest stijgt op uit de afgrond (11:7; 17:8). Daaruit komen ook de helse sprinkhanen, losgelaten door de koning van de afgrond: Abaddon of Apollion (9. 1. 2. 11; deze is blijkbaar identiek met de Draak. De termen zijn krachtig: De engel bindt hem, werpt hem in de afgrond, sluit hem op en verzegelt de afgrond boven hem, zodat hij de volken niet meer kan verleiden. Men zou daaruit afleiden, dat de Satan gedurende de 1000 jaar tot volstrekte machteloosheid gedomd is. Dit behoort weer tot de kwestie van het millennium. Hier willen wij er enkel op wijzen, dat de definitieve ondergang van de Satan eerst na afloop van de 1000 jaar volgt (v. 10) en dat tijdens de 1000 jaar op aarde nog altijd leven Gog en Magog, talrijk als het zand van de zee (v. 8); deze staan nog onder zijn invloed. De kerkering van de Satan is dus slechts relatief. Hij is machteloos in vergelijking met het tijdvak voor Christus, toen zijn invloed schier onbegrensd was. Het behoort nu eenmaal tot de eigenaardigheden van Johannes., dat hij de tegenstellingen scherp stelt. De vergelijking met hfdst. 12 werpt licht op deze pericope. Wij zagen daar, dat de Satan bij Christus' hemelvaart door Michael werd overwonnen, maar niettemin voortging met degelovige gemeente (Kerk) te achtervolgen en zich zelfs handlangers, de 2 Beesten, verwekte. Het optreden van Babylon en van de Beesten valt dus binnen het tijdsbestek van het millennium. De korte tijd na de 1000 jaar, waarin de Satan weer losgelaten wordt, moeten wij beschouwen als de tijd van zijn laatste en hevigste krachtsinspanning (iets als de zinloze toorn van Satan). Een scherpe scheiding tussen de 1000 jaar en de daarop volgende korte tijd moeten wij echter niet maken; want de korthed zijner laatste heersersperiode symboliseert weer de vruchteloosheid van zijn pogingen.

SVV – Openbaringen 20

- 1 En ik zag een engel afkomen uit den hemel, hebbende den sleutel des afgronds, en een grote keten in zijn hand;
- 2 En hij greep den draak, den oude slang, welke is de duivel en satanas, en bond hem duizend jaren;
- 3 En wierp hem in den afgrond, en sloot hem daarin, en verzegelde dien boven hem, opdat hij de volken niet meer verleiden zou, totdat de duizend jaren zouden geeindigd zijn. En daarna moet hij een kleinen tijd ontbonden worden.
- 4 En ik zag tronen, en zij zaten op dezelve; en het oordeel werd hun gegeven; en ik zag de zielen dergenen, die onthoofd waren om de getuigenis van Jezus, en om het Woord Gods, en die het beest, en deszelfs beeld niet aangebeden hadden, en die het merkteken niet ontvangen hadden aan hun voorhoofd en aan hun hand; en zij leefden en heersten als koningen met Christus, de duizend jaren.
- 5 Maar de overigen der doden werden niet weder levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren. Deze is de eerste opstanding.
- 6 Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de eerste opstanding; over deze heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en Christus zijn, en zij zullen met Hem als koningen heersen duizend jaren.
- 7 En wanneer de duizend jaren zullen geëindigd zijn, zal de satanas uit zijn gevangenis ontbonden worden.
- 8 En hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, den Gog en den Magog, om hen te vergaderen tot den krijg; welker getal is als het zand aan de zee.

5. Met de oude Chiliasten zijn de andere strekkingen van mening, dat Johannes een dubbele *lichamelijke* verrijzenis aanneemt. De martelaren en de belijders zullen verrijzen bij het begin van het millennium en dan 1000 jaar met Christus op aarde heersen; bij het einde zullen alle andere doden verrijzen. Wij zijn echter overtuigd, dat met de *overigen van de doden* alle zondaars bedoeld zijn, die uit dit leven zijn heengegaan. Zij zullen gedurende de 1000 jaar *op geen enkele wijze leven*, noch lichamen noch geestelijk; want zij zijn aan de eeuwige ondergang prijsgegeven. Zelfs kan men de nog levende zondaars in zekere zin tot hun getal rekenen; ook zij immers zijn voor de ondergang bestemd, indien zij niet tot inkeer komen. Ook de zondaars zullen tot het leven worden opgewekt, maar niet *voordat de 1000 jaar voleindigd zijn*; dan zullen zij *lichamelijk verrijzen*, om ook naar het lichaam hun eeuwige straf te ondergaan. Wanneer Johannes. zegt: *Dit is de eerste opstanding*, dan slaat dit op het leven, dat in v. 4 aan de martelaren en belijders wordt toegekend en in v. 5a van de zondaars wordt ontkend. Het is een geestelijke opstanding, een verrijzenis tot het leven **van de genade of van de glorie**, dat reeds tijdens de 1000 jaar aan alle gelovigen ten deel valt. Hoe dikwijls lezen wij niet bij Paulus, dat de gelovigen met Christus tot een nieuw leven zijn opgestaan (vgl. Rom. 6: 3-11) ? Daartegenover staat als *tweede* opstanding de algemene lichamelijke verrijzenis *aller* doden aan het einde van de tijden.

4. Het eerste deel van dit vers is weer geheel in apocalyptische stijl: *En ik zag tronen, en zij gingen erop zitten, en een oordeel werd hun toevertroafd*. Degenen, die op de tronen gaan zitten, zijn niet Christus en de engelen (Bousset), maar degenen, die in het tweede deel van het vers als heersend met Christus worden voorgesteld. Christus had aan zijn apostelen beloofd, dat zij met Hem op tronen zouden zetelen (Mt. 19: 28), en Paulus schrijft aan alle Christenen, dat zij de engelen zouden oordelen 1 Kor. 6: 3: *Weet u niet dat wij over engelen zullen oordelen? Dan kunnen we dat toch zeker ook over alledaagse zaken?*). Hier wordt niet gesproken van *het oordeel*, maar van **een oordeel**. Het is in overeenstemming met de geest van Johannes, dat de gelovigen op aarde reeds gelden als rechters en koningen. Zelfs wanneer zij schijnbaar overwonnen zijn, geeft hun geestelijke rijkdom hun een koningschap, dat alle materiele geweld trotseert. Johannes zag 2 groepen: vooreerst *de zielen van hen, die om het getuigenis van Jesus en om het woord van God waren onthoofd*. Dit zijn de **martelaren**, die reeds op hun eeuwige tronen zetelen; daarom wordt gesproken van *zielen*. Dit woord wordt bij de tweede groep niet herhaald, wat betekenisvol is. Deze groep wordt gevormd door *allen, die het Beest en zijn beeld niet hebben aanbeden en het teken niet hebben ontvangen op hun voorhoofd en hand* (vgl. 13: 14-17). Dit zijn alle belijders, die aan de verleiding van het Beest weerstand hebben geboden, maar er wordt geen allusie gemaakt op hun dood. Het zijn dus **alle standvastige Christenen**, hetzij zij reeds gestorven zijn of nog op aarde leven. De eenheid van de strijdende en van de triomferende Kerk is immers eveneens een van de hoofdideeën van Openb. *En zij leefden*, d.w.z. verkeerden in een toestand van bovennatuurlijk leven. Dit wordt van beide groepen gezegd. De martelaren en de belijders, die reeds gestorven zijn, genieten **het eeuwige leven van de glorie**. De belijders echter, die nog op aarde zijn, bezitten het **eeuwige leven van de genade**. Bij de ontelbare menigte, die in witte klederen gehuld en met palmtakken in de hand voor Gods troon stonden (7, 9), waren eveneens de levende gelovigen inbegrepen; zo ook maakten zij deel uit van de 144.000 maagden, die zich met het Lam op de berg Sion bevonden. *En zij heersten met Christus, 1000 jaar lang*. Zonder twijfel gebruikt Johannes. hier het Joodse idee van het *ussenrijk* maar dit rijk is volgens hem geen ander dan de geestelijke heerschappij van Christus, dat **begint met zijn hemelvaart en eindigt bij het laatste oordeel**. Dit is een uitdrukkelijke keuze van de Katholieke exege. De 1000 jaar zijn een symbolisch getal voor een zeer lange **duur** en kentekenen tevens de **stabiteit** van Christus' Koningschap. Dat de gelovigen met en door Christus heersen, is eveneens een in het Tweede Verbond gangbaar idee.

Op dat moment eeheeft de tweede dood geen macht; dit is de dood van de van de zonde in dit, de eeuwige ondergang in het andere leven (vgl. 2, Daartegenover staat als eerste dood de dood van het lichaam. Johannes kent een dubbele opstanding en een dubbele dood, telkens lichamenlijk en geestelijk, maar in omgekeerde volgorde. De eerste verrijzenis is geestelijk, de tweede lichamenlijk; de eerste dood is lichamenlijk, de tweede geestelijk. — De gelovigen zullen priesters zijn van God en van Christus; de gedachte aan een algemeen priesterschap, dat zich uit in geestelijke offergaven, staat ook van de in 1 Petr. 2:9 (vgl. Rom. 12:1). In de woorden van God en van Christus zien wij een bewijs van Christus' Godheid. Zij zullen met Hem heersen, 1000 jaar lang. De toekomstige tijd, die hier de tegenwoordige afwisselt, is geen bewijs, dat de 1000 jaar nog niet begonnen zijn. Hij geeft enkel te kennen, dat hun heerschappij zich uitstrekt tot in een onberekenbaar verre toekomst.

De Draak wordt overwonnen, 20:7-10.

7. Schijnbaar wordt een lange periode van volkomen vrede plotseling afgebroken door de losgelaten Satan. Toch is de scheidingslijn niet zo scherp te trekken. De volken, die aan de 4 hoeken van de aarde zijn, komen niet plots in beweging, maar worden lang tevoren door de Satan opgehitst. Wij hebben vaker gezien, dat Johannes verschillende perioden onderscheidt, die in werkelijkheid gelijktijdig zijn. Het is een trek van de profeten, dat zij het chronologisch perspectief in hun toekomstbeelden verwaarlozen; zij schrijven geen geschiedenis, maar geven in enkele tafereelen de diepe zin van de tegenovergestelde krachten en invloeden, die in werkelijkheid vaak tegelijkertijd optreden. Dat de Satan bij het einde van de van de 1000 jaar wordt losgelaten, kan hoogstens betekenen, dat hij in de tijd, welke aan het einde voorafgaat, zijn hevigste aanval tegen het Godsrijk zal richten. Trouwens wat is hevige? Is de hevigheid niet eigen aan iedere tijd op zijn manier?

8. De volken, die aan de 4 hoeken van de aarde zijn, worden Gog en Magog genoemd. Deze traditie vinden wij in Ez. 38, 1-39, 16 (Gog een koning en Magog een landstreek). De profetie van Ezechiël, die een eschatologische strekking heeft, heeft waarschijnlijk als historische achtergrond de invallen van de van de Skythen, die in 630 tot bij de grenzen van Juda doordrongen, maar de identificatie van Gog blijft onzeker. Van een laatste aanval tegen het rijk van de Messias spreken ook Hen. 56 (de Parthen) en Sib. III, 663-697. In Sib. III, 319, 512 worden zelfs Gog en Magog uitdrukkelijk genoemd. Ook de Rabbinen zien in Gog en Magog de volkeren, die tegen het einde van het tussenrijk en voor het einde van de wereld een laatste aanval tegen de Messias richten en dan vernietigd worden (vgl. Strack-Billerbeck III, blz. 831-840). De oude exegeten hebben daarin telkens volken uit hun eigen tijd willen herkennen, zoals Gothen, Hunnen en Turken. Johannes heeft deze namen aan Ezechiël ontleend, zoon van de hun ras of land te noemen; zij wonen op de 4 hoeken van de van de aarde, d.w.z. het gevaar dreigt van alle kanten. De grootte van het gevaar wordt gesymboliseerd door de bemerking dat hun getal zal zijn *als het zand van de zee*. Gog en Magog zijn zonder twijfel *de koningen van geheel de aarde*, die door de Beesten en de Draak worden opgeroepen naar Harmagedon (16:13-16), en ook de legerscharen van de Beesten, die door het Woord van God worden vernietigd (19:17-21). De vage figuren van Gog en Magog zijn met opzet gekozen, omdat Johannes niet denkt aan bepaalde instellingen van politieke en intellectuele aard, zoals door de Beesten worden voor gesteld, maar aan *de bloeddorstige (oorlogszuchtig) en roofzuchtige (vals en frauduleus) instincten* van het menselijk beest, aan al het echte kwaad en diabolische (egoïsme), dat er altijd in het mensdom is om het rijk van God te dwaarsbomen.

9. Van de 4 hoeken van de van de aarde rukken Gog en Magog op naar de vlakke van de van de aarde (vgl. Hab. 1:6). Daar *ἀρβάνω* een opstijgende beweging aanduidt, heeft Johannes bij het woord *πλατος* wellicht gedacht aan het bergplateau, waarop Jerusalem gelegen was. De gelidestad is Sion of Jerusalem (vgl. Ps. 78:68; 86:1; Hosea 2:21; Jer. 12:7), die door de Joden als het middelpunt van de van de aarde beschouwd werd. Het legerkamp van de heiligen bevindt zich in of althans rondom de stad en is daarom met de stad ongeveer identiek. Hetzelfde symbool ontmoetten wij reeds in 14:1-5, waar Johannes ons het Lam met zijn 144.000 uitverkorenen op de berg Sion voor ogen stelde. Ook hier hebben wij een voorstelling van de gemeente/Kerk Gods op aarde, het nieuwe Jerusalem (vgl. Gal. 4:26). Zij heeft de vorm van een op een hoogte gelegen vesting (vgl. Jes. 2:2v) en van een legerplaats, waardoor haar strijdbaar karakter wordt getekend. De burgers van de stad of de soldaten van de legerplaats zijn de heiligen, d.w.z. de Christenen. De legers van Gog en Magog zullen de stad omsingelen, maar haar niet kunnen overwinnen. Daardoor wordt in een machtig beeld samengevat de vruchteloze strijd, welke de goddeloze machten met stoffelijke en geestelijke wapenen tegen de Kerk zullen voeren. Er is echter geen sprake van een eigenlijke strijd; want God zelf grijpt in: Er daalt vuur uit de hemel neer en verslindt Gog en Magog. Bij Ezechiël zegt God: *Vuur en zwavel zal Ik op hem (Gog) en zijn troepen doen regenen* (38:22).

9 En zij zijn opgekomen op de breedte der aarde, en omringden de legerplaats der heiligen, en de geliefde stad; en er kwam vuur neder van God uit den hemel, en heeft hen verslonden.

10 En de duivel, die hen verleidde, werd geworpen in den pool des vuurs en sulfers, alwaar het beest en de valse profeet zijn; en zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in alle eeuwigheid.

11 En ik zag een groten witten troon, en Dengene, Die daarop zat, van Wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvloeden, en geen plaats is voor die gevonden.

12 En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken.

13 En de zee gaf de doden, die in haar waren; en de dood en de hel gaven de doden, die in hen waren; en zij werden geoordeeld, een iegelijk naar hun werken.

14 En de dood en de hel werden geworpen in den pool des vuurs; dit is de tweede dood.

15 En zo iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des levens, die werd geworpen in den pool des vuurs.

Spoedig drong het Chiliasme (van χιλιοι, duizend) of Millennarisme (van mille, duizend) door in de christelijke kringen. Wij vinden het duidelijk uitgesproken in de Brief van Barnabas (begin tweede eeuw), maar het is mogelijk, dat het reeds in de laatste levensjaren van Johannes in de Kerk verbreid werd. Cerinthus, een tijdgenoot van Jhannes ging zich te buiten aan de beschrijving van de grof-zinnelijke genoegens, waaraan de burgers van het 1000jarig rijk zouden deel hebben (Eusebius, Hist. eccl. III, 28, 2). Iets later vinden wij het Chiliasme in subtielere vorm bij Papias (Ireneüs, Adv. haer. V, 33, 3 v.). Het wordt ook door Justinus (Dial. c. Try ph. 80 v.) verdedigd, maar hij geeft toe, dat vele Christenen zijn mening niet delen. Ireneüs (Adv. haer. V, 24-36) is veel beslist; hij beschouwt het 1000-jarig rijk als een bestanddeel van de christelijke leer. Na hem volgen nog Tertullianus, Meliton, van Sardes, Hippolytus, Methodius van Olympus, Apollinaris van Laodicea, Commodianus en Lactantius. Er is echter geen sprake van, dat het Chiliasme ooit een algemeen erkende geloofswaarheid was. Clemens Romanus, Clemens van Alexandria, Cyprianus, Ephraem e.a. maken er geen melding van. Origenes heeft het fel bestreden en als een *Joodse dwaasheid* gebrandmerkt; zo ook zijn leerling Dionysius van Alexandria. In de Romeinse kerk schijnt alleen Hippolytus het Chiliasme in zijn leer te vestigen. De verschillende symbola maken er geen melding van. In de derde en vierde eeuw vond het nog enige verdedigers, maar Augustinus en Hieronymus bestreden het zeer krachtig, zodat het spoedig zijn laatste aanhangers verloor. Nu is het terug van weggeweest.

De katholieke exegeten zijn het er over eens, dat Openb. 20, 1-6 niet in chiliastische zin mag opgevat worden, maar overigens lopen de meningen uiteen. Sommigen zien in het 1000-jarig rijk een periode van de geschiedenis, waarin de gelovige gemeenschap beveligd zal zijn tegen uitwendige en inwendige vijanden en waarin zij *een grote bloei* zal beleven. Anderen menen, dat Johannes in zijn visioen werkelijk de opstanding van de van de martelaren gezien heeft en hun heersen met Christus op aarde in Palestina. Daar echter zijn visioenen de toekomstige gebeurtenissen niet onmiddellijk, maar slechts symbolisch voorstellen, volgt daaruit niet, dat hij zulk een aards rijk als werkelijk voorspelt. Daar hij de Christenen tot *trouwen en standvastigheid* wil vermanen, zou dit visioen alleen tot uitdrukking brengen, dat de martelaren een bijzondere beloning zullen ontvangen.

De meest waarschijnlijke uitleg is nog steeds die van **Augustinus**, die het 1000-jarig rijk beschouwt als de ganse christelijke wereldperiode vanaf Christus' hemelvaart tot aan het einde van de van de tijden. Het millennium vormt niet een afgescheiden periode, welke volgt op de beproevingen van de voorafgaande visioenen, maar valt ten dele daarmee samen. Het is slechts een aspect van het rijk Gods op aarde. Het verzinnebeeldt de *duurzaamheid, de kracht en de innerlijke vrede* van de van de gelovige gemeenschap/Kerk onder de heerschappij van de overwinnende Christus; dit alles valt echter chronologisch samen met de natuurrampen, de fysieke en morele beproevingen en zelfs met de vervolgingen, welke door het Beest (of Babylon) worden veroorzaakt. Het visioen van de van de 7 bazuinen, waarin allerlei rampen werden beschreven, loopt uit op het einde van de van de wereld (Openb. 11:15), zodat er volstrekt geen plaats meer is voor een z.g. tussenrijk; ook het optreden van de Beesten wordt afgesloten door hun totale ondergang, die blijkbaar samenvalt met het algemene oordeel (19:19-21). Van een tweevoudige *parousie* is geen sprake. Wanneer Christus komt met de wolken, zullen alle geslachten van de van de aarde Hem zien (1, 7); dan zullen er geen Gog en Magog meer zijn om zich tegen Hem te verzetten. Het is zón van de twijfel dezelfde paroesie, waarvan in het laatste hfdst. gesproken wordt (22, 7. r2) en waarnaar de Kerk zo vurig verlangt (22:17.20).

Over *vuur uit de hemel* lezen wij ook in het verhaal van Elias (1 Kon. 1:10.12). Het is dus alleen door Gods kracht, dat de gelovigen zijn vijanden overwint. De plotse uitslag van de strijd is een bewijs, dat wij met een symbolische voorstelling te doen hebben.

10. Nadat Gog en Magog vernietigd zijn, wordt ook de duivel, die hen tot de aanval op de gelovigen verleidde, overwonnen. Hij wordt neergeworpen in de pool van *vuur en zwavel*, waar ook het Beest is en de valse profeet. Er is hier een vermenging van symbool en werkelijkheid, welke vreemd aandoet, maar in de gedachtegang van Openb. past. Dat de duivel aan het einde van de tijden in de helse vlammen wordt neergeloft, waar hij gefolterd wordt dag en nacht in de eeuwen van de eeuwen, is een werkelijk feit. Daardoor is hij definitief machteloos. De pool van vuur en zwavel is verwant aan de afgrond van v. 3, maar lijkt niettemin daarvan onderscheiden. De afgrond als kerker van de Satan was een symbool om zijn relatieve machteloosheid aan te geven, terwijl de pool zijn werkelijke verblijfplaats aanduidt. Ook is er een onregelmatigheid hierin, dat de duivel genoemd wordt naast het Beest en de valse profeet en dat hun foltering op een lijn wordt gesteld. De laatste vertegenwoordigen systemen, terwijl de duivel een persoonlijk wezen is. Ook hier hebben wij een vermenging van symbool en werkelijkheid, maar toch moeten wij niet vergeten, dat de duivel ook alle andere boze geesten vertegenwoordigt, terwijl met de vernietiging van het Beest en de valse profeet ook de eeuwige ondergang van hun aanhangers gepaard gaat.

Het duizendjarig rijk.

Het duizendjarig rijk van Openb. is een navolging van het z.g. *tussenrijk*, dat de Joden omtrent het begin van de van de christelijke jaartelling aannamen. Het toekomstbeeld van de profeten werd in 2 perioden gesplitst: het Messiasrijk op aarde en het eeuwige Godsrijk. Wij vinden het tussenrijk vermeld in Hen. 91:12-17 en Sib. III, 652-730, later in 4 Esdr. 7: 28 en Syr. Baruch 30-32. Ook de Rabbinen maken onderscheid tussen de *dagen van de Messias* en de toekomstige wereld; het eerste tijdvak is tijdelijk begrensd, het tweede duurt eeuwig. Volgens de oudste voorstelling, die ook steeds de meest gangbare bleef, zou de verrijzenis van de onmiddellijk aan de eeuwigheid voorafgaan. Het idee echter, dat althans sommige doden aan het Messiasrijk moesten deelnemen, deed tegen het einde van de tweede eeuw n. Chr. het geloof aan een andere verrijzenis ontstaan, welke bij het begin van het tussenrijk zou plaats hebben; deze zou ten deel vallen aan de doden van Palestina, terwijl de rechvaardigen, die buiten Palestina begraven waren, onder de aarde naar Palestina zouden verplaatst worden om daar te verrijzen. De duur van het tussenrijk wordt verschillend berekend: 40 jaar (vgl. Ps. 90:15), 70 jaar (vgl. Is. 23:15), 3 geslachten (vgl. Ps. 72:5), 365 jaar (vgl. Is. 63:4), 400 jaar (vgl. Gen. 15:13; Ps. 90:15), 1000 jaar (vgl. Ps. 90:4), soms zelfs 2000, 6000, 7000 of 365.000 jaar (vgl. Strack-Billerbeck III, blz. 823-827).

Dat het 1000-jarig rijk een geestelijk karakter draagt, kunnen wij nog op *andere gronden* aantonen. Het wordt ingeleid door een oordeel, dat door God wordt uitgesproken en waarbij Hij vergezeld is door rechters, die *op tronen zijn gezeten* (20:4). Dit maakt de indruk van een uiterlijk gebeuren en schijnt dus het beginpunt te zijn van een heilsstaat in chiliastische zin. Maar begint het messiaanse rijk, dat op de 4 wereldrijken volgt, bij Daniel (7:9) niet op dezelfde wijze? Ook de woorden van Paulus: Weet gij niet, dat de heiligen de wereld zullen oordelen? 1 Kor. 6:2) hebben waarschijnlijk geen zuiver eschatologische betekenissen, maar duiden ook op de *geestelijke* heerschappij van de gelovigen in de huidige wereldorde. De rechters bestaan uit 2 groepen: vooreerst de zielen van de van de martelaren en vervolgens allen, die het Beest en zijn beeld niet hebben aanbeden (20:4). Daar bij de tweede groep niet wordt gesproken van „zielen”, wordt terecht verondersteld, dat zowel doden als levenden tot de rechters behoren en met Christus 1000 jaar zullen heersen. Dat de gelovigen op aarde met Christus en met de engelen en zaligen in de hemel een geestelijk rijk vormen, is een gedachte, die vaker voorkomt in Openb. Met de engelen staan zij voor de troon van God en nemen met hen deel aan de hemelse liturgie (7:9-17). Het toneel van 14:1-5, waarbij het Lam met de 144.000 maagden op de berg Sion wordt voorgesteld, vertoont zulk een merkwaardige overeenkomst met het millennium, dat wij beide moeten vereenzelvigen. De 144.000 vormen de keurbende van Christus' rijk op aarde, nl. de asceten. Ook de 1000 jaar moeten niet letterlijk, maar *symbolisch* worden opgevat. Het getal 1000 = een grote hoeveelheid en duidt dus bier op de *duurzaamheid en volmaaktheid* van het Godsrijk. Tevens worden wij herinnerd aan de traditie, welke de wereldduur naar analogie van de scheppingsweek op 7 dagen van 1000 jaar berekent (1000 jaar zijn voor de Heer als een dag). De laatste periode van 1000 jaar beantwoordt aan de *Sabbat*, de dag, waarop God rustte van al zijn werken. De σαββατος (Sabbatrust) is in Hebr. 4 de hemelse zaligheid, welke aan de gelovigen beloofd is en waarin volgens Openb. (14, 13) de gelovigen reeds onmiddellijk bij hun dood binnengaan. De Sabbat of de zevende wereldperiode is *aangebroken bij Christus' eerste komst en duurt voort tot in eeuwigheid*. Maar spreekt Johannes niet van de eerste opstanding, welke plaats heeft bij het begin van het millennium en onderscheiden is van de algemene opstanding aan het einde van de van de tijden? Johannes laat inderdaad de eerste opstanding bij het begin van het millennium plaats hebben, maar ook dit verstaan wij in *geestelijke zin verstaan*. Het is niet een lichamelijke verrijzenis, maar een geestelijke, nl. tot het Leven van de *van de genade en van de van de glorie*. Hoe dikwijls vergelijkt Paulus niet de geestelijke wedergeboorte met een verrijzenis (vgl. vooral Rom. 6:3-11; Ef. 5:14; Kol. 3:1)? Ook Jezus bedoelt een geestelijke opstanding, wanneer Hij zegt: *Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Het uur komt en het is er reeds, dat de doden de stem van de Zoon Gods zullen horen; en die er naar luisteren, zullen leven* (Johannes 5:25)

fish of the sea, and by animals, that they may return and rely on the Day of the Chosen One. For no one will be destroyed in front of the Lord of Spirits, and no one can be destroyed . Aan het einde van het vers wordt herhaald, maar nu in het enkelvoud, dat ider van de naar zijn werken geoordeeld wordt.:

De eeuwige ondergang van de van de verdoemden, 20, 14vv.

13. De dood en de onderwereld worden ook hier als monsters voorgesteld. Zij worden in de vuurpoel geworpen en dus vernietigd. In de nieuwe schepping is er voor dood en onderwereld geen plaats meer. De symbolische voorstelling van hun vernietiging wordt beïnvloed door de ondergang van de van de verdoemden, die in werkelijkheid in de vuurpoel worden geworpen. Alles, wat met de zonde samenhangt of daaraan herinnert, dood, onderwereld, verdoemden, alles wordt aan de eeuwige ondergang prijsgegeven. In tegenstelling met de lichamelijke dood wordt de vuurpoel de tweede dood genoemd (vgl. v. 6). In Jesaja 25:8 wordt gezegd, dat Jahweh *de dood voor altijd vernietigt*. Volgens 1 Kor. 15:26 is *de dood de laatste vijand, die vernietigd wordt* (vgl. ook v. 54 v.). En 4 Esdr. 7:31 zegt: *De vergankelijkheid zelve zal vergaan*.wordt dus verondersteld, dat ook de zondaars verrijzen (vgl. Dan. 11:12; Johannes 5:29). Johannes vermeldt het lot van de van de zondaars bijna terloops.

Betekenisvol is ook, dat Johannes de eeuwige ondergang *de tweede dood* noemt (20:6); daartegenover staat *de lichamelijke dood als de eerste*. Bij de verrijzenis is het omgekeerd: de eerste verrijzenis is geestelijk, de tweede lichamelijk. Dezelfde omgekeerde volgorde bestaat ook met betrekking tot de omvang: de eerste dood treft alle mensen, de tweede alleen de zondaars; aan de eerste verrijzenis hebben alleen de rechtvaardigen deel, aan de tweede alle mensen. Maar de opeenvolging *eerste en tweede* geeft te verstaan, dat zowel de eerste dood als de eerste verrijzenis tot deze wereldorde behoren, terwijl met de tweede dood en de tweede verrijzenis de eeuwigheid begint.

De overeenstemming van de pericope over het 1000-jarig rijk met de beschrijving van 14:1-5 toont ons dat in beide gevallen wij volstrekt *geen toestand van volmaakte vrede* hebben. In 14:1-5 wordt het Lam, dat met zijn uitverkorenen de berg Sion bezet houdt, *aangevallen* door de Beesten en hun trawanten; deze rol wordt in het millennium gespeeld door Gog en Magog, die eveneens van alle kanten *de legerplaats van de van de heiligen en de geliefde stad* omringen. De strijd tegen Gog en Magog is identiek met de grote veldslag bij Harmagedon, waar *de koningen van de van de gehele wereld* tegen het Godsrijk worden opgehitst (16:13-16). Na de nederlaag van de van de Beesten met al hun legerscharen (1:19-21) is er geen plaats meer voor Gog en Magog en dus ook niet voor het millennium. Ook de gekerkerde Satan, is door het voortbestaan van Gog en Magog niet volstreekte machteloos. Dat zien we in de visioenen die Johannes ervan geeft.Zijn nederlaag is er al (voor een deel in hfdst. 12 en deze had plaats bijChristus' hemelvaart; vanaf die tijd was zijn macht gebroken, ofschoon hij nog steeds zijn woede koelde op de kinderen van de van de Vrouw (gelovigen) (12:17). *Abaddon*, de engel van de afgrond, die een Leger van demonische sprinkhanen tegen de mensen aanvoert (9:1-11), heeft veel overeenkomst met de Satan, die bij het einde van het millennium de volkeren verleidt om tegen de geliefde stad op te trekken (20:8v).

10. **Het laatste oordeel en de eeuwigheid**, 20, 11-21.8.

De vijanden van het Godsrijk, Babylon, de Beesten en de Draak, zijn overwonnen. In het beeld van het 1000-jarig rijk en van zijn tegenstanders Gog en Magog heeft Johannes de strijd van de christenen op aarde samengevat. De Draak, die de voornaamste vijand was, is voorgoed onschadelijk gemaakt en met zijn handlangers in de poel van vuur en zwavel neergeloft. Hier is wel het laatste oordeel beschreven. God gaat aan alle mensen hun eeuwige verblijfplaats toewijzen en daarmee hun lot voor eeuwig bezegelen. Eerst wordt beschreven, hoe God over alle mensen gericht houdt volgens hun werken (20:11-13). Dan wordt kort de *eeuwige* ondergang van de van de verdoemden vermeld (20:14 v.), terwijl de eeuwige gelukzaligheid uitvoerig en met geestdrift wordt beschreven (21:1-8).

Het laatste oordeel, 20, 11-13.

De grote troon is onderscheiden van de troon in hfdst. 4; het is de zetel van de Rechter van de van de mensen. Evenals de wolk, waarop de Mensenzoon gezeten was (14:14), heeft hij een witte kleur, omdat Gods barmhartigheid zijn rechtvaardigheid *overtreft*. Met de gewone reserve wordt gesproken over *Hem, die erop gezeten was*. Daarmee wordt niet Christus bedoeld, maar God zelve, zoals uit 21:5-7 blijkt. Wanneer Christus als rechter wordt genoemd, zoals in 14:14-20, dan treedt Hij slechts op in opdracht van God. Dat de aarde en de hemel voor Gods aanschijn wegluchten, duidt op geweldige kosmische verschijnselen. Volgens 6:14 week de hemel weg als een boekrol, die zich oprolt, en werden alle bergen en eilanden van hun plaats gedreven (vgl. 16:20). Zo zegt reeds Jesaja:*De aarde treurt en verkijnt, de wereld verwelkt en versmacht, de hemel vergaat met de aarde* (24:4). En Ps. 114:7: *Voor de Heer kromp de aarde ineen, voor het aangezicht van Jacob's God*. Vgl. ook 4 Esdr. 7:33; Hen. 90:20: *And I looked until a throne was set up in a pleasant land and the Lord of the sheep sat on it. And they took all the sealed books and opened the books in front of the Lord of the sheep* . Wij denken ook aan de angstwekkende beschrijving, welke Jezus geeft over de eindtijd (Mt. 24:29; Mc. 13:4 v.; Lc. 21:25 v.). Hun plaats wordt niet meer gevonden; d.w.z. hun toestand maakt plaats voor **een nieuwe hemel en een nieuwe aarde** (21:1).

12. Dat de doden voor Gods troon staan, veronderstelt hun voorafgaande verrijzenis. Zij worden wederom onderscheiden in *de groten en de kleinen* (vgl. 11:18; 13:16; 19:5:18). De boeken, welke geopend worden, zijn die, waarin de daden van alle mensen staan opgetekend. Het boek des levens bevat de namen van allen, die door God voor het eeuwige leven zijn uitverkoren (vgl. 3, 5; Dan. 7:10; Mal. 3:16; 4 Esdr. 6:30). In het tweede deel van het vers wordt de beloning van de van de goede werken en de bestraffing van de van de zonden geleerd: De doden worden geoordeeld naar hun werken, zoals zij in de boeken zijn opgetekend. Dat ook degenen, die ten tijde van het einde van de van de wereld nog in leven zijn, geoordeeld worden, wordt niet gezegd, maar spreekt vanzelf (vgl. 1 Kor. 15:51).

13. De algemene verrijzenis van de van de doden, welke in v. 12 verondersteld werd, wordt nu beschreven. De nadruk valt op het feit, dat alle doden verrijzen, al zijn hun lichamen nog zo diep verborgen en aan de vergetelheid prijsgegeven. Zelfs de zee moet haar doden teruggeven. De dood en de onderwereld worden voorgesteld als onverzadelijke monsters, die alles verslinden. Ook zij zullen gedwongen zijn, hun prooi uit te leveren. Vgl. Jesaja 26:19; Hen. 51:1: *And in those days the Earth willreturn that which has been entrusted to it, and Sheol will return that which has been entrusted to it and that which it has received. And destruction will return what it owes; 6:30: And these measurements will reveal all the secrets of the depths of the Earth, and those who were destroyed by the desert, and those who were devoured by the*

De inhoud is voor een deel apocalyptisch en bestaat verder uit een hele serie profetieën van Henoeh waaronder *Het toekomstige lot van de Goddelozen en de Rechtvaardigen, De opstanding van de doden, Het gericht over de gevallen engelen, De komst van de Messias en Het nieuwe Jeruzalem*.

15. Met een enkel woord wordt de ondergang van de van de verdoemden beschreven. Zij staan niet geschreven in *het boek des levens* en worden daarom in de vuurpoel geworpen. Hier wordt dus verondersteld, dat ook de zondaars verrijzen (vgl. Dan. 11:12; Johannes 5:29). Johannes vermeldt het lot van de van de zondaars bijna terloops.

Henoeh

Er zijn nog enkele joodse geschriften bekend met visioenen die Henoeh gehad zou hebben. Deze "apocriefe" geschriften worden door critici in een latere tijd geplaatst:

- 1 Henoeh, geschreven plm. 2e eeuw v.Chr. - 1e eeuw n.Chr.
  - 2 Henoeh, geschreven eind 1e eeuw n.Chr.
  - 3 Henoeh, geschreven plm. 5e-6e eeuw n.Chr.
- Delen van het boek 1 Henoeh zijn midrasj van Deuteronomium:

Deuteronium 33:2 *Hij zeide dan: De HEERE is van Sinai gekomen, en is hunlieden opgegaan van Seir; Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, en is aangekomen met tien duizenden der heiligen; tot Zijn rechterhand was een vurige wet aan hen.*

1 Henoeh 1:9 *Ziet, de Heere is gekomen met Zijn vele drauzenden heiligen; Om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddelozen onder hen, vanwege al hun goddeloze werken, die zij goddelooslijk gedaan hebben, en vanwege al de harde woorden, die de goddeloze zondaars tegen Hem gesproken hebben.*

Deze dateringen zijn niet onbetwist. In de Joodse Bijbel werd namelijk al verwezen naar het *Boek van de Oprechte* (Jozua 10:13, 2 Samuël 1:18), wat er op zou duiden dat het genre van de Henoehitische literatuur ouder is. Ook de eerste christenen kenden de Henoehitische boeken en kenden er gezag aan toe. De apostelen Petrus en Judas citeerden zelfs uit het boek van Henoeh (Judas 1:14-15, 2 Petrus 2:4). Verder beschrijven deze geschriften dingen waar Henoeh volgens andere geschriften getuige van was geweest (zoals de gebeurtenissen in de eeuwen voor de Zondvloed).

Het *Eerste Boek van Henoeh* was verloren gegaan tot delen werden teruggevonden tussen de Dode Zee-rollen. De volledigste tekst is overgeleverd in de Ethiopische taal en werd in 1773 teruggevonden in Abessinië, terwijl andere vondsten in het Aramees, Hebreeuws of Grieks waren geschreven.

1. And I looked until the time that thirty-five shepherds had pastured the sheep the same way, and, each individually; they all completed their time like the first ones. And others received them into their hands to pasture them, at their time, each shepherd at his own time.
2. And after this, I saw in the vision, all the birds of the sky coming: - The eagles, the vultures, and the kites, and the ravens. But the eagles led all the birds, and they began to devour those sheep, to peck out their eyes, and to devour their flesh.
  1. And the sheep cried out because the birds devoured their flesh. And I cried out and lamented in my sleep because of that shepherd who pastured the sheep.
  2. And I looked until those sheep were devoured by those dogs, and by the eagles, and by the kites, and they left them neither flesh nor skin, nor sinew, until only their bones remained. And their bones fell upon the ground and the sheep became few.
3. And I looked until the time that twenty-three shepherds had pastured, and they completed, each in his time, fifty eight times.
4. And small lambs were born from those white sheep, and they began to open their eyes, to see, and to cry to the sheep.
5. But the sheep did not cry to them, and did not listen to what they said to them, but were extremely deaf, and their eyes were extremely and excessively blinded.
6. And I saw in the vision, how the ravens flew upon those lambs, and took one of those lambs, and dashed the sheep in pieces and devoured them.
7. And I looked until horns came up on those lambs but the ravens cast their horns down. And I looked until a big horn grew on one of those sheep, and their eyes were opened.
8. And it looked at them and their eyes were opened. And it cried to the sheep, and the rams saw it, and they all ran to it.
9. And, besides all this, those eagles, and vultures, and ravens, and kites, were still continually tearing the sheep in pieces, and flying upon them and devouring them. And the sheep were silent but the rams lamented and cried out.
10. And those ravens battled and fought with it, and wished to make away with its horn, but they did not prevail against it.
11. And I looked at them until the shepherds and the eagles, and those vultures, and kites, came and cried to the ravens that they should dash the horn of that ram in pieces. And they fought and battled with it, and it fought with them and cried out so that its help might come to it.
12. And I looked until that man, who wrote down the names of the shepherds and brought them up before the Lord of the sheep, came, and he helped that ram and showed it everything; its help was coming down.
13. And I looked until that Lord of the sheep came to them in anger, all those who saw him fled, and they all fell into the shadow in front of Him.
14. All the eagles and vultures and ravens and kites, gathered together and brought with them all the wild sheep, and they all came together and helped one another in order to dash that horn of the ram in pieces.
15. And I looked at that man, who wrote the book at the command of the Lord, until he opened that book of the destruction that those last twelve shepherds had wrought. And he showed, in front of the Lord of the sheep, that they had destroyed even more than those before them had.
16. And I looked until the Lord of the sheep came to them and took the Staff of His Anger and struck the Earth. And the Earth was split. And all the animals, and the birds of the sky, fell from those sheep and sank in the earth; and it closed over them.
17. And I looked until a big sword was given to the sheep. And the sheep went out against all the wild animals to kill them. And all the animals, and birds of the sky, fled before them.
18. And I looked until a throne was set up in a pleasant land and the Lord of the sheep sat on it. And they took all the sealed books and opened the books in front of the Lord of the sheep.
19. And the Lord called those men, the seven first white ones, and commanded them to bring in front of Him the first star, which went before those stars whose private parts were like horses, and they brought them all in front of Him.
20. And He said to that man who wrote in front of Him, who was one of the seven white ones, He said to him: "Take those seventy shepherds, to whom I handed over the sheep, and who, on their own authority, took and killed more than I commanded them."
21. And behold, I saw them all bound, and they all stood in front of Him.
22. And the judgement was held, first on the stars, and they were judged and found guilty, and they went to the place of damnation, and were thrown into a deep place full of fire burning, and full of pillars of fire.
23. And those seventy shepherds were judged, and found guilty, and they also were thrown into that abyss of fire.
24. And I saw at that time, how a similar abyss was opened in the middle of the Earth which was full of fire, and they brought those blind sheep and they were all judged, and found guilty, and thrown into that abyss of fire and they burned. And that abyss was on the south of that house.
25. And I saw those sheep burning and their bones were burning.
26. And I stood up to look until he folded up that old house, and they removed all the pillars, and all the beams and ornaments of that house were folded up with it. And they removed it and put it in a place in the south of the land.
27. And I looked until the Lord of the sheep brought a new house, larger and higher than the first one, and he set it up on the site of the first one that had been folded up.
28. And all its pillars were new, and its ornaments were new and larger than those of the first one - the old one that had been removed. And the Lord of the sheep was in the middle of it.
29. And I saw all the sheep that were left, and all the animals of the earth, and all the birds of the sky, falling down and worshipping those sheep, and entreating them and obeying them in every command.
30. And after this, those three who were dressed in white and had taken hold of my hand, the ones who had brought me up at first. They, with the hand of that ram also holding me, took me up, and put me down in the middle of those sheep before the judgement was held.
31. And those sheep were all white and their wool thick and pure.
32. And all those which had been destroyed and scattered, and all the wild animals, and all the birds of the sky, gathered together in that house, and the Lord of the sheep rejoiced very much because they were all good, and had returned to His house.
33. And I looked until they had laid down that sword, which had been given to the sheep, and they brought it back into his house, and it was sealed in front of the Lord. And all the sheep were enclosed in that house but it did not hold them.
34. And the eyes of all of them were opened, and they saw well, and there was not one among them that did not see.
35. And I saw that that house was large, broad, and exceptionally full.
36. And I saw how a white bull was born, and its horns were big, and all the wild animals, and all the birds of the sky, were afraid of it, and entreated it continually.
37. And I looked until all their species were transformed and they all became white bulls. And the first among them was a wild-ox.
38. And that wild-ox was a large animal and had big black horns on its head. And the Lord of the sheep rejoiced over them, and over all the bulls.
39. And I was asleep in the middle of them and I woke up and saw everything.
40. And this is the vision which I saw while I was asleep, and I woke up, blessed the Lord of Righteousness, and ascribed glory to him.
41. But after this I wept bitterly and my tears did not stop until I could not endure it. When I looked, they ran down, because of what I saw, for everything will come to pass and be fulfilled, and all the deeds of men, in their order, were shown to me.
42. That night I remembered my first dream, and because of it I wept, and was disturbed, because I had seen that vision.